

1. Svetová hospodárska a finančná kríza tvrdo zasiahla ekonomiky na celom svete

(STV Dvojka, 21:30; Správy a komentáre; 19/10/2009;)

MODERÁTOR:

HOSTIA: Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu

Maroš Stano, moderátor: "Svetová hospodárska a finančná kríza tvrdo zasiahla ekonomiky na celom svete.

V poslednom období sa začínajú objavovať signály, že trhy sa začínajú zotavovať. Blíži sa kríza ku koncu a ako sa po nej zmení svet? Aj to sú otázky pre exkluzívneho host'a, ktorý prišiel na Slovensko na pozvanie **nadácie Tatrabanky** a Ekonomickej univerzity v Bratislave. V štúdiu vítam profesora finančnej ekonómie na University of Chicago Ľuboša Pástora. Dobrý večer."

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "Ďakujem, dobrý večer."

Maroš Stano, moderátor: " Takže vy pôsobíte v Spojených štátoch, kde sa súčasná finančná kríza de facto začala. Ako vidíte ten najnovší vývoj? Končí podľa vás ekonomická kríza, začína sa svet ... zotavovať alebo sú na obzore nejaké ďalšie problémy?"

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "Áno a áno. Finančné trhy si evidentne myslia, že to najhoršie je za nami, keď sa pozriete na akciové trhy, americký akciový trh vyliezol za posledných 7 mesiacov zhruba o 60 %, svetové trhy rozvojových ekonomík sú už hore o zhruba 100 % za posledný rok a volatilita značne klesla zhruba na štvrtinu svojej úrovne spred roka. Takže finančné trhy vyzerajú byť optimistické a myslia si, že najhoršie je za nami, uvidíme či majú pravdu. Čo sa týka vecí na obzore, ktoré by mohli byť negatívne, zopár ich určite vidím. Na jednej strane je spotrebiteľ najmä v západnom svete, najmä v Spojených štátoch, ktorý si uvedomil, že je treba viac šetriť, takže iste očakávam väčšie šetrenie amerických spotrebiteľov, ktoré tým pádom spôsobí nižšiu spotrebu. Ďalší taký mráčik na oblohe, alebo skôr mrak je zadlženosť vlády, teda stav verejných financií po celom svete."

Maroš Stano, moderátor: " Práve na to smeruje aj ďalšia otázka. Svetové ekonomiky sa pokúšajú proti kríze bojovať okrem iného aj reguláciou, ale aj ďalšími finančnými balíčkami, tak je to podľa vás správna cesta, rieši to tie príčiny krízy?"

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "Vlády skúšajú rôzne veci a niektoré z nich sa mi zdajú byť správne, zatiaľ čo iné majú svoje negatíva. Nepotrebujeme nutne viac regulácií, potrebujeme kvalitnejšie regulácie, potrebujeme, aby sme neboli tak vystavení systémovým rizikám napríklad finančného sektora, ako tomu bolo počas krízy, tam nejaké kvalitnejšie regulácie iste treba. Iste nám treba kvalitnejšie regulácie čo sa týka transparentnosti aby ľudia vedeli čo si kupujú keď si kupujú povedzme cenné papiere kryté pochybnými hypotékami. Čo sa týka fiskálnych stimulov a balíčkov, tie sa mi zdajú byť prehnané. Nejaké fiskálne stimuly sú namieste, ak skôr či neskôr treba postaviť diaľnicu z Bratislavy do Košíc, teraz je ideálny čas ju postaviť, ak skôr či neskôr treba postaviť most, alebo iné investície do infraštruktúry, teraz je na to ideálny čas. To sú investície s vysokým výnosom, to sú investície, kde vláda má také takzvané pozitívne externality pre súkromný sektor, toho len treba viac, takže to je tá pozitívna strana fiskálnych stimulov. Ale na druhej strane nemyslím si, že čisté transfery, vládne výdavky na niečo, čo nevedie k investíciám, sú namieste."

Maroš Stano, moderátor: " Vy ste to už načali, aký by ten pokrízový vývoj podľa vás mohol byť?"

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "Nuž, ľudia budú opatrnejší so svojimi výdavkami, najmä v Spojených štátoch, firmy lepšie budú chápať riziká týkajúce sa investícií, mnohé riziká boli pred krízou podcenené a firmy sa zvyknú učiť zo svojich chýb. Čo sa týka vlád, no tak tie budú musieť skôr či neskôr začať riešiť rastúci problém verejných financií."

Maroš Stano, moderátor: " A neobávate sa, ako tvrdia napríklad niektorí odborníci na domácej scéne, že po tej finančnej kríze by mohla nasledovať sociálna kríza, ktorá súvisí napríklad s vysokou nezamestnanosťou?"

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "Obávam sa toho. Vždy počas krízy sa zvyšuje pravdepodobnosť, vždy sa zvyšujú hlasy volajúce po dramatických zmenách v spoločnosti. Musíme si uvedomiť, že voľné trhy, trhový mechanizmus, ktorý tu máme už desaťročia a ktorý milióny ľudí vytiahol, stámilióny ľudí vytiahol z chudoby, tak tento systém stojí na labilných politických základoch a ak je dosť veľká spoločenská nespokojnosť, tak demokratickým procesom môže byť tento systém ohrozený. Toto je vážna vec a preto si myslím, že isté opatrenia samozrejme na útlm tejto krízy, najmä na dopad na najslabšie vrstvy sú úplne namieste."

Maroš Stano, moderátor: " Pozrime sa aj konkrétne na Slovensko. Ako vnímate Slovensko, naše pomery, naše protikrízové opatrenia, vybočujú nejakú z toho celosvetového pohľadu, aj v porovnaní s ostatnými krajinami, našimi susedmi, Poľsko, Česko."

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "No v prvom rade Slovensko vnímam zďaleka, tie problémy nepoznám tak detailne ako vy, ktorí tu žijete, ale vidím, že slovenská vláda ... niektoré podobné opatrenia. Našťastie tu nemusíme jednať s toľkými pochybnými hypotékami, ani zďaleka ako ich bolo povedzme v Spojených štátoch amerických a vidím tu veľké míňanie, veľký deficit fiskálny. Napriek tomu, že je taký obrovský, chcem len poznamenať, že je len na polovici úrovne amerického deficitu. Americký deficit."

Maroš Stano, moderátor: "... vo vojne zase."

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "13 % HDP. Nie, vojna, boli by ste prekvapení ako málo z tých 13 % HDP, čo je fiskálny deficit momentálne americkej vlády, ako málo je na tie vojenské výdavky, niečo tam je, ale menej ako by si človek myslel. Takže Slovensko nie je fiskálne zodpovednejšie ako iné krajiny, ale nevybočuje z rámca. Myslím, že to je globálny problém, nie problém slovenský."

Maroš Stano, moderátor: " A celkom na záver vás poprosím, ako podľa vás tá kríza zmení svet, dá sa hovoriť o nejakých víťazoch, porazených medzi svetovými mocnosťami, kto z toho môže vyťažiť?"

Ľuboš Pástor, ekonóm univerzity v Chicagu: "V kríze bývajú ľudia porazení, tam tých víťazov nie je veľa. Trošku sa mení samozrejme tá geopolitická sústava, anglosaský systém utrpel tak trochu úder. Na druhej strane tento systém je pružný, je pružnejší ako povedzme kontinentálna Európa ešte stále a nečudoval by som sa, keby sa zo dna odrazil nahor veľmi rýchlo."

Maroš Stano, moderátor: " Ďakujem pekne za rozhovor. Dovidenia."